

Управління культури і туризму
Черкаської облдержадміністрації
Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка

Управління культури і туризму
Черкаської облдержадміністрації
Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка

**Публічні бібліотеки – центри
соціально-правової
інформації**

(Методичні рекомендації)

**Публічні бібліотеки – центри
соціально-правової
інформації**

(Методичні рекомендації)

Черкаси – 2008

Черкаси – 2008

Побудова правової держави в Україні – це, перш за все, підвищення правової обізнаності її громадян. Соціально-правова діяльність бібліотек має базуватись на диференційованому підході, комплексності популяризації правової літератури та різноманітності її форм, виваженому поєднанні індивідуальної роботи, наочної популяризації книг та ідей, творчих акцій правової тематики, а також передбачає обов'язкову координацію з іншими зацікавленими установами, закладами, громадськими організаціями, зокрема – правоохоронними.

При доборі літератури і визначенні форм роботи з нею варто враховувати інтереси користувачів різних вікових груп, кожна з яких має свої мотиви звернення до книги правової тематики, свої вимоги до репертуару видань, пропонованого бібліотеками.

В цьому напрямку роботи важливе місце належить Публічним центрам регіональної інформації (ПЦРІ). Соціальна роль Публічних центрів полягає перш за все у створенні умов вільного і повного задоволення інформаційно-правових запитів користувачів.

При обслуговуванні кожної конкретної категорії користувачів інформації соціальна функція правових центрів виявляється по-різному. Особливої уваги заслуговує діяльність ПЦРІ при обслуговуванні соціально-незахищених груп населення. Традиційно до них відносяться такі соціальні групи, як діти, пенсіонери, малозабезпечені, безробітні, люди з обмеженими фізичними можливостями, мігранти, безпритульні тощо.

Доречним буде створення Центру ділової і соціальної інформації (ЦДСІ), який може діяти як складова уже існуючого Публічного центру правової інформації. Він використовує всі наявні у бібліотеці типи носіїв інформації (документний фонд, електронні пошукові системи); налагоджує партнерські стосунки з іншими соціальними службами регіону; діє по типу центру громадського життя міста (району); надає свої послуги різним категоріям користувачів; займається соціальною діяльністю, зокрема, надає правову інформацію соціально-незахищеним верствам населення, а також додаткові платні послуги.

Звісно, охопити весь спектр інформування населення неможливо. Тому сьогодні бібліотеки мають зосередитись на основних, найважливіших потребах населення певного регіону.

Серед корпоративних абонентів слід виділити органи місцевої влади, громадські організації: комітет солдатських матерів, рада ветеранів Великої Вітчизняної війни, інші структури. Їх запити пов'язані, перш за все, з наданням текстів конкретних офіційних правових документів, нормативних положень загальнодержавного та місцевого рівнів, а також тематичної інформації.

Разом з тим основною функцією ЦДСІ є доведення правової інформації до соціально-незахищених верств населення, забезпечення повсякденних нужд людей, що потребують свого вирішення через законодавчі і нормативні документи. Користувачів похилого віку, пенсіонерів зацікавить законодавство соціальної сфери: питання нарахування і перерахунку пенсій, пільг, субсидій; законодавство про ветеранів, інвалідів – правове регулювання питання охорони здоров'я, спадкове право і ін.; мігрантів, безробітних цікавлять питання працевлаштування, отримання пільг і допомог, обліку на біржі праці, житлове право. Доцільно провести спільно з центром зайнятості День інформації “Зайнятість населення: проблеми держави, проблеми людей”.

Приватних підприємців, фермерів закономірно цікавитимуть питання податкового законодавства, земельне право, відшкодування збитків тощо. В роботі з цією категорією користувачів доречним буде проведення Дня спеціаліста “Земля потребує турботи”, “Аграрна реформа в Україні”, Дня інформації “Земельний кодекс України”; систематична підготовка інформаційних списків, аналітичних довідок, бібліографічних оглядів літератури з питань реформування сільськогосподарської сфери за передбачуваними темами, як: “Соціальний захист малозабезпечених верств населення”, “Оподаткування доходів фізичних осіб”, “Надання субсидій жителям сільської місцевості”, “Місцевий бюджет року”, “Оформлення державних актів на приватизацію присадибних земельних ділянок”, “Отримання майнових паїв”, “Забезпечення житлом молодих сімей” та ін.

Варто окремо виділити таку групу користувачів, як “важкі підлітки”, створивши банк даних з проблем дітей і молоді (наприклад “Права і обов’язки неповнолітніх”).

Бібліотеки мають велику увагу приділяти правовій просвіті соціально-незахищених верств населення. З цією метою радимо організувати “Школу правового навчання”, налагодити випуск інформаційних листівок, буклетів і бюлетенів, книжкових виставок і стендів правової інформації, проведення Днів правової інформації. В рамках проведення таких Днів бажано організувати виставку нових надходжень по темі, лекцію спеціаліста, консультацію з різних юридичних питань. Такі форми роботи приваблюватимуть представників різних соціальних груп, об’єднаних однією проблемою.

Доцільно було б за участі відповідних правових і соціальних органів, їх ініціативи організувати постійнодіючі заходи: семінари (наприклад, щомісячний семінар для безробітних), засідання юридичного лекторію “Ми і закон”, факультатив правових знань або цикл уроків права “Школа громадянина”, цикли інформин “Юридичний компас”, “Правовий орієнтир”; “Юридичну прес-агенцію”; клуби за інтересами для ветеранів військових дій, підприємців, фермерів тощо. На засіданнях клубів варто розглянути правові аспекти тієї проблеми, яка більш актуальна для даної групи користувачів, залучити до співпраці спеціалістів юристів, соціологів, педагогів-психологів тощо.

По можливості бажано організувати незахищеним верствам населення безкоштовні консультації правової тематики в “Громадських приймальнях” з юридичних питань. Дієвим буде і організація громадського консультативного пункту державної податкової інспекції, в якому можна отримати потрібну інформацію з питань оподаткування.

Систематичне проведення зустрічей користувачів з представниками місцевої адміністрації – начальниками управлінь земельних ресурсів, пенсійного фонду, соціального захисту сприятиме підвищенню рівня правових знань громадян, позитивного іміджу бібліотеки серед населення. Наприклад, в практику роботи доцільно запровадити таку форму “спілкування” з законодав-

чими органами місцевого рівня, як “зустріч з депутатом”, “час депутата”, на яких би обговорювались законопроекти.

Доречно створити картотеку “Хто є хто”, яка б розкривала структуру райдержадміністрацій (міськвиконкомів, сільських рад) із зазначенням посад, годин прийому громадян; бази даних “Вислухають. Допоможуть. Порадять.”, “Запитуйте – відповідаємо”, тематичні папки-накопичувачі “Розпорядження райдержадміністрації”, “Рішення сесій районної ради”, “Регіональні програми” та ін. У користувачів мають викликати зацікавленість інформаційно-аналітичні матеріали з питань місцевого самоврядування, реформування системи охорони здоров’я, освіти, агропромислового комплексу, реалізації молодіжної політики.

З метою підвищення правової культури населення слід широко використовувати рекомендаційні списки і покажчики літератури за темами: “Судова реформа”, “Пенсійне законодавство”, “Захист прав споживачів” тощо. Викличуть цікавість і презентації окремих типів видань правової тематики: хрестоматій, довідників, енциклопедій.

Діяльність Інтернет-центрів має бути більш орієнтованою на обслуговування соціально-незахищених та малозабезпечених верств населення, забезпечення пріоритетного інформаційно-бібліографічного обслуговування представників керівних органів місцевого самоврядування, лідерів громадських організацій, державних службовців за їх запитамі.

Використання у роботі бібліотек новітніх технологій дозволяє бібліотекам виконувати різноманітні інформаційні запити, надавати відповідні послуги всім зацікавленим структурам і користувачам, починаючи з робочих питань органів місцевої влади і закінчуючи побутовими турботами пересічних громадян. Інформаційне забезпечення представників місцевої влади має здійснюватись відповідно до потреб керівників і провідних фахівців райдержадміністрацій, міськвиконкомів, районних, міських сільських та селищних рад. На замовлення органів влади бібліотеки можуть підготувати інформаційно-аналітичні довідки з питань розв’язання актуальних проблем, бібліографічні списки, оперативну інформацію про нові публікації. Наприклад, індивідуальне

інформування спеціалістів РДА може здійснюватись за темами: “Законодавча основа місцевого самоврядування”, “Взаємодія органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами, які знаходяться на підпорядкованій території”, “Місцеві фінанси, бюджет, податки і збори”, “Соціальний захист населення”, “Використання земель на території, підпорядкованій місцевому органу влади”.

Дієвим буде здійснення бібліотечними працівниками інформаційного забезпечення засідань, що проводяться органами місцевого самоврядування та виконавчої влади. Відповідно до спільного плану заходів з відділами райдержадміністрацій доречно проводити Дні інформації, інформаційні огляди як для працівників РДА, так і для голів районних, сільських та селищних рад. Тісну співпрацю бажано налагодити з відділом освіти; у справах сім’ї та молоді, внутрішніх справ; у справах неповнолітніх, а також з центром зайнятості, службою соціального забезпечення та захисту громадян.

На сьогодні бібліотеки мають більше уваги звертати на співпрацю з економічними відділами агропромислового комплексу та відділами земельних ресурсів. Доцільно проводити Дні спеціаліста, Дні інформації, на які бажано запрошувати керівників і спеціалістів сільськогосподарських організацій, голів сільських та селищних рад, землевпорядників, фермерів, начальників відділів земельних ресурсів, тощо.

Бібліотекам необхідно звернути увагу на збір матеріалів про місцеві бюджети, податки, комунальну власність, розвиток матеріально-технічних ресурсів регіону, соціально-культурні та освітні програми, екологічний стан довкілля; видавничу, рекламну продукцію підприємств, закладів і установ, різноманітних служб, адресованих місцевому населенню. Довідковий апарат бібліотек має розкривати офіційну інформацію про рішення місцевої влади.

При організації наочних форм популяризації літератури слід враховувати специфіку обслуговування соціально-незахищених категорій користувачів. Корисними будуть куточки, виставки літератури і періодики за темами: “Соціальний захист населен-

ня”, “Юрист консультує з соціальних питань”, “Пенсійне законодавство сьогодні”, дієвим доповненням до яких будуть телефони соціальних служб, графіки прийому громадян та телефони державних установ. Ефективною формою роботи з даною категорією користувачів стануть громадські осередки, клуби за інтересами, світлиці, вітальні, що діятимуть при бібліотеці або ж Дворі культури. Назви таких об’єднань, тематика засідань може бути різноплановою, виходячи з інтересів користувачів, наприклад: клуб шанувальників української пісні “Берегиня”, клуби “Ветеран”, “Надія”, “Надвечір’я”, “Розрада”, клуб шанувальників поезії “Натхнення” тощо.

Найбільш прийнятною формою роботи з читачами, що мають обмежені фізичні можливості, є обслуговування їх за місцем проживання як бібліотечними працівниками, так і з залученням книгонош. Радимо також організувати виставки художніх та прикладних робіт читачів, що мають здібності, захоплюються книгами, піснями, декоративно-прикладним мистецтвом, колекціонуванням.

Серед нетрадиційних форм роботи з даною категорією читачів радимо створити “Служби уваги та порад”. Наприклад: “Служба добрих знайомств” – налагодження особистих контактів між людьми, які мають спільні захоплення; “Служба взаємо-виручки” – створюється картотека, де збираються відомості про лікарські рослини, насіння квітів, овочів, якими можуть поділитися читачі; “Служба доброї поради” – картотека обміну практичними порадами, рецептами на різні теми: “Мій квітучий сад”, “Любителі живої природи”, “Мистецтво рукоділля”, “Домашня майстерня” і ін.

Зазвичай люди з обмеженими фізичними можливостями, ветерани, пенсіонери залюбки спілкуються з представниками влади, соціальних служб, товариствами інвалідів, організаціями ветеранів, народними депутатами. На цих зустрічах доцільно обговорювати проблеми, надавати консультації з питань, що хвилюють дану категорію користувачів. Наприклад, “Державна політика щодо інвалідів: перспективи та пріоритети”, “Пенсійна ре-

форма – від інформування до реалізації”, “Волонтерський рух піднімає дух” і ін.

При організації масових заходів бібліотекам слід залучати дану категорію користувачів до підготовки і участі в них. Форми і тематика заходів може бути різнопланова: огляди творчості “Інвалідне крісло – не перешкода для життя”, бесіди про творчість, вечори-зустрічі, уроки мужності, зустрічі за “круглим столом”, Тиждень відкритих сердець, презентації книг, заходи до Дня людей похилого віку (1 жовтня) під назвами: “Сенс життя у творчості”, “Люди з планети Зрілість”, “Мої літа, моє багатство”, “Матері, вдови – цвіт, облетілий від грому війни”, “Поділись теплом душі своєї” тощо.

Цікавими формами роботи є конкурси: “Супер-дідусів”, “Супер-бабусь”, які б включали турнір знавців давніх традицій, народних прикмет; конкурс на кращу коліскову “Вечірня казка”, конкурс частівок “Старенькі – веселенькі” та ін., а також бал для людей золоті пори з піснями, гуморесками, танцями, призами, безпрограшною лотереєю.

Важливим аспектом висвітлення соціально-правової діяльності бібліотек є співпраця із засобами масової інформації, яка може носити взаємно корисний характер. З одного боку представники місцевої преси, радіо можуть отримати необхідну інформацію (наприклад, з питань авторського права), з іншого – діяльність бібліотек знаходить своє публічне висвітлення, що позитивно впливає на імідж книгозбірні.

Таким чином, сьогодні, незважаючи на важкі умови існування, враховуючи загальнодоступність публічних бібліотек, їхні інформаційно-ресурсні можливості, досвід працівників у роботі з інформацією, книгозбірні мають віднайти можливості для задоволення інформаційних, соціальних потреб користувачів, стати справжніми центрами соціально-правової інформації.

Подасмо декілька електронних адрес благодійних фондів, організацій, товариств на допомогу соціальній захищеності громадян, до яких можна звернутися в разі потреби:

Урядовий портал
www.kmu.gov.ua

Юридична допомога ВЖНДО “Дія”
www.diya.org.ua

Закони України
www.rivni.org.ua

Юриспруденція он-лайн
www.law.lviv.ua

Громадські та благодійні організації м. Ковеля,
Львівської області
<http://www.kovel.osp.com.ua>

Громадський комітет захисту інвалідів в
Україні. Християнський дитячий фонд.
<http://www.khpg.org>

Фонд соціального захисту інвалідів
<http://www.mlsp.gov.ua>

Хмельницький фонд соціальної адаптації та
реабілітації інвалідів з дитинства
<http://www.fci.iafp.org.ua>

Український жіночий фонд
<http://portal.uwf.kiev.ua>

Благодійні дитячі фонди, в т. ч. інвалідів
<http://www.kinder.mksat.net>

Благодійний фонд інвалідам та особам похилого віку

<http://www.nadezda.spb.ru>

Український Червоний Хрест

<http://www.redcross.org.ua>

Енциклопедія доброчинності: інформаційний портал благодійних організацій України

<http://charity.org.ua>

Організація інвалідів “Чорнобилець”

<http://www.chernobil.ru/>

Слов’янський благодійний фонд

<http://www.slvfund.chat.ru/>

Організація інвалідів “Авеста”

Діяльність організації, галерея творчих робіт інвалідів, закони України про захист прав інвалідів

<http://avesta.irpen.kiev.ua>

Український клуб глухих

<http://www.ru/deaf.com.ua/>

Український союз ветеранів Афганістану

Інформація про організації, соціальні проекти, пропозиції про співпрацю

<http://usva.lookmy.info/>

Матеріал підготувала: Л.С. Шумко, головний бібліотекар
НМВ ОУНБ ім. Тараса Шевченка

Редактор: Г.С. Круглякова

Відповідальна за випуск: К.С. Бугаєнко

Комп’ютерний набір: Л.С. Шумко